

Pla de Recuperació del Fartet a la Comunitat Valenciana

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT,
AIGUA, URBANISME I HABITATGE

MONOGRAFIA

"PLA DE RECUPERACIÓ DEL FARTET A LA COMUNITAT VALENCIANA"

EDITA

Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge

COORDINACIÓ

Pilar Risueño

FOTOGRAFIES DE LA COBERTA I INTERIOR

Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge

DISSENY I MAQUETACIÓ

Carles Gago

Índex

1.- Anàlisi de la situació actual	2
1.1.- Distribució geogràfica general	2
1.2.- Distribució a la Comunitat Valenciana	4
1.3.- Estat de les poblacions naturals de l'espècie i del seu hàbitat	4
1.4.- Amenaces	6
1.5.- Avaluació de les accions de conservació realitzades	7
2.- Mesures de conservació	8
2.1.- Establiment d'objectius	8
2.2.- Mesures directes de protecció de l'espècie	9
2.3.- Mesures de conservació i restauració de l'hàbitat	9
2.4.- Desenvolupament de programes d'investigació i educatius	10
3.- Programa d'actuacions	11
3.1.- Plans d'Acció.	11
3.2.- Relació amb altres administracions, entitats i particulars.	11
3.3.- Instruments financers requerits	11
4.- Avaluació del pla	12
5.- Mecanismes de participació	12
6.- Annex I: Decret 9/2007	13
7.- Annex II Cartografia	20

1. Anàlisi de la situació actual

1.1. Distribució geogràfica general

L'àrea de distribució històrica coneguda d'*Aphanius iberus* comprenia el litoral mediterrani ibèric, i també les costes atlàntiques sudoccidentals de la península, amb els marenys del Guadalquivir i Guadiana (recentment s'han definit aquestes poblacions atlàntiques com a *Aphanius baeticus*, Doadrio et al., 2002), mentre que en la Comunitat Valenciana s'estenia, de forma pràcticament contínua, des de Vinaròs-Peníscola, enllaçant amb les poblacions del delta de l'Ebre, fins al sud de la província d'Alacant, ocupant els denominats aiguamolls sud-alacantins.

La presència actual d'*Aphanius iberus* en el litoral mediterrani ibèric està relativament ben documentada i la seua distribució per la zona podria considerar-se àmplia, comprnent bàsicament els

Parella de fartets

aiguamolls costaners de Catalunya, la Comunitat Valenciana, la Regió de Múrcia i la Comunitat d'Andalusia. Més al sud, hi ha les poblacions mencionades atlàntiques d'*Aphanius baeticus*.

La població més septentrional coneguda d'*Aphanius iberus* a la Comunitat Valenciana és la de la zona costanera compresa entre Vinaròs i Peníscola, de la que actualment, només queda una bona representació en la marjal de Peñíscola.

Més al sud, i després de l'obstacle que suposen les alineacions muntanyoses litorals de la serra d'Irta, es localitza la població del prat de Cabanes-Torrelblanca. Cal suposar que *Aphanius iberus* estava també present en l'actualment dessecada marjal d'Orpesa, i a partir d'aquesta, s'estén per tota la plana litoral, amb cites en les séquies del grau de Castelló, Almenara, Puçol-Sagunt, zona costanera entre Puçol i la Pobla de Farnals, barranc del Carraixet i marjal d'Albuixec (dessecat a principis de la dècada dels noranta). A partir d'ací s'enllaça amb la població de l'Albufera i totes les seues marjals circumdants, en les quals hui en dia pot considerar-se extingida. Hi ha nuclis poblacionals en les cledes de la devesa del Saler que es van formar a partir d'exemplars reintroduïts en 1993 procedents de la cria en captivitat i els parentals de les quals eren de la línia genètica d'Albuixec, a més d'una població d'origen desconegut que ocupa un altre espai interdunar

i que va ser introduïda probablement en la dècada dels huitanta.

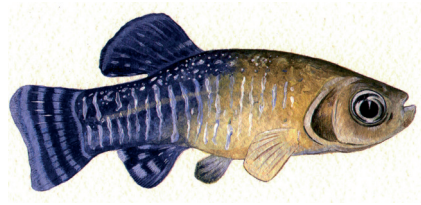
Existixen també cites d'*Aphanius iberus* a Tavernes de la Vallidigna i en la marjal de Pego-Oliva, on es donen per extingides les seues poblacions ja en 1988.

Des d'aquests enclavaments s'estén cap al sud una àmplia extensió de territori en què és palesa l'absència d'aquesta espècie, amb falta de cites, deguda quasi amb seguretat a la carència d'hàbitats adequats, en existir una profusió d'alineacions muntanyoses costaneres, amb costes amb penya-segats que no donen lloc a l'existència de marjals i terres baixes. Únicament les albuferes de Xàbia i Moraira podrien reunir les condicions adequades per al desenvolupament de l'espècie.

Torna a retrobar-se l'espècie en els aiguamolls i salines sud-alacantines, amb cites en les salines de Santa Pola i el fondo d'Elx-Crevillent.

A més, cal destacar l'existència d'una població interior de fartet localitzada en la conca alta del riu Vinalopó, fins que els processos de dessecació a què va ser sotmesa l'antiga llacuna endorreica de Villena i, en general, tota la conca, van relegar a l'espècie a la séquia del Rei.

Aquesta població és molt interessant, a causa dels processos d'aïllament que ha patit i als fenòmens d'adaptació que han donat lloc a un procés de diferenciació

Il·lustració d'una fartet mascle

genètica. L'existència d'aquesta població, amb diferències a nivell genètic de les poblacions costaneres, fa pensar en una distribució molt més extensa de l'espècie, que comprendria probablement tota la conca alta del riu Vinalopó. La connexió entre aquesta població interior i la costanera va haver de quedar interrompuda fa molts anys perquè haja pogut produir-se la diferenciació genètica entre ambdós nuclis poblacionals.

Així, podria afirmar-se que, segons cites històriques, *Aphanius iberus* es trobava àmpliament distribuït per la totalitat de la franja costanera de la Comunitat Valenciana, així com pels ecosistemes amfibis interiors del sud d'Alacant. No obstant això, les prospeccions realitzades durant pràcticament les últimes dos dècades no han confirmat cites de l'espècie fora de l'àmbit de marjals amb marcada influència salina, per la qual cosa cal pensar que algunes d'aquestes cites de l'espècie en aigües més dolces poden correspondre a identificacions errònies d'una altra espècie, probablement *Valencia hispanica*, que en molts casos compartix hàbitat amb el fartet.

1.2. Distribució actual a la Comunitat Valenciana

En l'actualitat el fartet pot ser detectat amb seguretat en les següents àrees, encara que no seria descartable la seua presència en altres localitats insuficientment prospectades.

1.2.1. Marjal de Peñíscola

1.2.2. Parc natural del Prat de Cabanes-Torreblanca

1.2.3. Marjal dels Moros

1.2.4. Devesa del Saler

En aquesta zona, que es troba dins de l'entorn del parc natural de l'Albufera, es localitzen nuclis amb presència d'*Aphanius iberus*, es tracta de xicotetes cledes o depressions interdunars aprofundides artificialment, en les quals va ser reintroduïda l'espècie amb èxit en 1993. A més d'aquestes localitats hi ha una altra població d'origen desconegut, que es troba localitzada en una altra cleda i que probablement va ser introduïda en la dècada dels huitanta.

1.2.5. Aiguamolls sud-alacantins

1.2.5.1. Salinas de Santa Pola

1.2.5.2. El Fondo d'Elx-Crevillent

1.2.6. Població de l'Alt Vinalopó

1.3. Estat de les poblacions naturals de l'espècie i del seu hàbitat

Malgrat que hi ha poques poblacions naturals de l'espècie a la Comunitat Valenciana, es tracta de nuclis poblacionals

Mallada a la Devesa del Saler (P.N. de l'Albufera)

estables i en prou bon estat de conservació, com ho confirmen les prospeccions realitzades de manera periòdica.

Analitzant l'evolució de les distintes poblacions de fartet durant l'última dècada podem fer les consideracions següents:

1.3.1. Marjal de Peñíscola

L'espècie es troba repartida per la xarxa de séquies de la marjal i en l'interior de les surgències. Com fins fa una dècada, se'guix mantenint-se en bon estat de conservació, amb poblacions que es mantenen estables dins d'aquesta zona humida.

1.3.2. Parc natural del Prat de Cabanes-Torreblanca

Com en el cas de la marjal de Peñíscola, els exemplars de fartet es distribuïxen pel parc ocupant la xarxa de séquies i les surgències. Malgrat que en aquesta zona humida ha sigut introduïda la gambúsia, no pareix que els fenòmens de competència hagen afectat la dispersió de l'espècie. Probablement els continus períodes de

Marjal dels moros

salinització que patix el parc han contribuït que la població de fartet forme nuclis estables en bon estat de conservació.

1.3.3. *Marjal dels Moros*

En aquesta marjal pot trobar-se l'espècie repartida pel conjunt de séquies que formen part de l'aiguamoll. Encara que hi ha nuclis poblacionals en bon estat de conservació, la forta pressió a què es veuen sotmesos per la competència amb espècies exòtiques, en concret amb la gambúsia, ha portat a prendre la decisió de realitzar reintroduccions de reforç en zones amb alta salinitat, on l'espècie puga reproduir-se sense cap tipus de problema.

1.3.4. *Parc natural de l'Albufera*

Aactualment *Aphanius iberus* només es troba present en xicotetes cledes o depressions interdunars aprofundides artificialment. En la resta del parc no s'ha localitzat cap altra població de l'espècie.

1.3.5. *Aiguamolls del sud d'Alacant*

Es tracta de les poblacions en millor estat de conservació de la Comunitat Valenciana, sobretot el cas de la localitzada en el parc natural de les Salines de Santa Pola. Malgrat que l'espècie es trobe perfectament adaptada a condicions d'extrema salinitat, atés el seu marcat caràcter eurihalí, les zones on es realitza l'explotació salinera intensiva no resulten adequades per a la proliferació de l'espècie, per la qual cosa s'han exclòs de les zones de conservació.

En el cas del parc natural del Fondo, les contínues fluctuacions de nivell a què es veu sotmés i el creixent deteriorament en la qualitat de les seues aigües ha fet que la població de fartet patira un important retrocés en els últims anys, per la qual cosa s'han dut a terme reintroduccions de l'espècie en àrees de reserva dins del parc, que garanteixen la presència i la qualitat de l'aigua.

1.3.6. *Conca alta del Vinalopó*

Com s'ha comentat anteriorment, es desconeix la distribució històrica real d'aquesta població interior de fartet. La població de fartet de la zona es trobava limitada a la séquia del Rei, que és el canal de desaigne de la llacuna de Villena. No obstant això, en les últimes prospeccions aquesta població s'ha donat per extingida en el medi natural i només es troba en captivitat en les instal·lacions de la Conselleria

de Territori i Habitatge ubicades en el Centre d'Investigació Piscícola del Palmar (exemplars rescatats a principis de la dècada dels noranta) i en algunes basses de reg de les poblacions de Salines, Sax i Villena. Es considera que aquesta població ha de reintroduir-se i mantindre's com a població estable refermada, per la qual cosa s'ha inclòs aquesta zona entre les àrees de recuperació de l'espècie. Hi ha un conveni de col·laboració entre la Conselleria de Territori i Habitatge i l'Ajuntament de Villena per a dur a terme accions encaminades a millorar la situació de l'espècie en aquesta zona.

1.4. Amenaces

Els factors determinants de l'actual situació d'*Aphanius iberus* són els següents:

1.4.1. *Destrucció i alteració de l'hàbitat*

a) Dessecació i aterrament de zones humides: el procés generalitzat de pèrdua d'hàbitats naturals per antropització del medi s'ha vist accentuat, en el cas dels hàbitats d'*Aphanius*, per la localització tan peculiar d'aquests, en la franja litoral d'un territori sotmés a un procés creixent d'alteració a causa del gran nombre d'activitats que suporta, tant de caràcter agrícola com industrial i urbanístic.

Les marjals litorals valencianes han patit una forta reducció durant les últimes dècades, i han sigut drenats i aterrits amb fins agrícoles i urbanístics. L'antiga marjal d'Albuixec va ser aterrida a principis de la dècada dels noranta i van haver de ser

rescatats centenars d'exemplars per a ser traslladats al centre de cria en captivitat de la Generalitat ubicat en el Palmar.

b) Contaminació: la contaminació de les aigües per residus industrials, urbans i agrícoles, suposa una altra modalitat de pèrdua d'hàbitat, ja que suposa l'alteració de les seues qualitats. Aquests abocaments, ben continuats o puntuals, provoquen tant mortalitats massives de peixos, com la pèrdua de capacitat per a albergar la biota pròpia d'aquests aiguamolls. Un exemple de destrucció i pèrdua de l'hàbitat com a conseqüència de la contaminació és el patit per la séquia del Rei de Villena i que va extingir la població de fartet d'aquesta zona humida.

c) Sobreexplotació d'aqüífers: determina la baixada del nivell freàtic i, en conseqüència, la destrucció directa de l'hàbitat. La sobreexplotació de l'aqüífer de la conca alta del riu Vinalopó igualment ha resultat determinant per a l'extinció de l'espècie en aquesta zona.

d) Canalitzacions i altres obres hidràuliques: les marjals litorals valencianes s'han vist sotmeses durant els últims anys a nombroses actuacions hidràuliques amb diferents motius; defensa contra inundacions, dessecació, posada en cultius, etc., aquestes obres han modificat cursos d'aigua, han fet desaparèixer llits naturals, han canalitzat rius, en resum, s'ha destruït l'hàbitat natural de l'espècie, substituint-lo per canals cementats, la majoria dels quals romanen secs la major part de l'any.

Exemplar de carpa

1.4.2. Introducció d'espècies exòtiques

Aquest és un altre dels processos amb impacte fortament negatiu sobre les poblacions íctiques endèmiques. La presència d'espècies al·lòctones bé competidores (gambúsia), o predadores (black-bass) ha desencadenat en aquest cas declivis en poblacions abans ben assentades. No obstant això, cal assenyalar, que el marcat caràcter eurihalí de l'espècie li permet refugiar-se en hàbitats hipersalins (Salines de Santa Pola, per exemple) on les espècies competidores no poden establir-se.

1.4.3. Captura d'exemplars

Captura involuntària: atés que l'espècie no té cap interès comercial, no ha sigut objecte de pesca. No obstant això, si ha pogut patir efectes destructius derivats

de, per exemple, la utilització de mitjans de captura d'altres espècies (mornells de llum fina per a la captura de crancs o gambetes), de l'eliminació de la vegetació subaquàtica en les operacions tradicionals de neteja de séquies, etc.

Captura voluntària: el col·leccionisme, en si mateix, no pareix comportar un greu risc per a la supervivència de l'espècie, no obstant suposar un risc quant a la possible contaminació genètica entre poblacions aïllades.

1.5. Avaluació de les accions de conservació realitzades

A partir de l'aprovació del projecte LIFE Creació d'una xarxa d'àrees de reserva per al samaruc a la Comunitat Valenciana en 1992, s'inicien una sèrie d'actuacions encaminades a la conservació del fartet a la Comunitat Valenciana, ja que es tracta de dos espècies pertanyents al mateix ordre (Ciprinodontiformes), que tenen semblants requeriments biològics i que, a més, en molts casos es troben compartint hàbitat.

Fins aquesta data, únicament s'havien fet prospeccions de l'hàbitat, però a partir de l'aprovació del projecte es duen a terme una sèrie d'activitats per a millorar la situació de l'espècie:

- a) Investigació bàsica de la genètica i la bioecològica del fartet.
- b) Programa de cria en captivitat.

- c) Programa de reintroducció i reforçament de poblacions naturals.
- d) Programa de sensibilització i educació ambiental.
- e) Continuació dels treballs de prospecció de l'hàbitat per a determinar l'evolució de les poblacions.

Totes aquestes activitats es realitzen de manera paral·lela a les actuacions en matèria de conservació de les poblacions de samaruc. No obstant això, l'esforç emprat ha sigut menor en el cas del fartet, principalment a causa de les característiques biològiques de l'espècie, que presenta una major taxa de reproducció, tant en captivitat com en el medi natural, per la qual cosa les reintroduccions en noves àrees de reserva s'han constituït com a poblacions estables en menor temps. D'altra banda, la gran facilitat que presenta l'espècie per a adaptar-se als canvis de salinitat, la fa resistent a les contínues fluctuacions de nivell hídric a què es veuen sotmeses les zones humides del litoral de la Comunitat Valenciana, i que fan variar considerablement la seua salinitat.

Cal destacar l'important paper que ha jugat l'espècie en l'educació ambiental, gràcies a la seua perfecta adaptació a la vida en aquari, ja que han sigut nombroses les cessions d'exemplars a distints col·lectius amb fins educatius.

Fins a la data, no obstant això, estava pendent la creació d'un marc jurídic i

normatiu que ordene totes les actuacions necessàries, de manera que aquestes no es realitzen de forma espontània i sense criteris constants. A més, es considera necessari establir un marc de participació reglada d'entitats públiques i privades en la conservació d'aquesta espècie, que permeta repartir esforços i iniciatives més enllà de l'administració ambiental.

2. Mesures de conservació

2.1. Establiment d'objectius

Els objectius a llarg termini no poden ser altres que assegurar la supervivència de l'espècie, mantenint poblacions estables en tota la seua àrea de distribució. A mitjà termini es marquen els següents objectius:

- a) Coneixement detallat de la situació de totes les poblacions de l'espècie.
- b) Creació de noves àrees de reserva dins de l'àrea de distribució de l'espècie.

Solta de fartets al Senillar (Teulada)

c) Potenciar el programa de cria en captivitat, a fi de reforçar les poblacions naturals que ho necessiten, així com obtenir els estocs necessaris per a realitzar reintroduccions.

2.2. Mesures directes de protecció de l'espècie

Ha de donar-se prioritat a la vigilància del compliment de la normativa vigent que prohibeix la captura, la mort, el comerç i qualsevol activitat que pugui produir alguna molèstia a l'espècie.

La captura i la manipulació d'aquesta amb fins científics igualment ha d'estar sotmesa a una forta vigilància i supervisió, així com dirigida únicament a la investigació enfocada a la conservació de l'espècie.

Atesa la fragilitat de les poblacions naturals de l'espècie, es considera necessari continuar amb les activitats de cria en captivitat del fartet que realitzi la Conselleria de Territori i Habitatge en el

Basses d'engreixament d'alevins al Centre d'Investigació Piscícola del Palmar

Centre d'Investigació Piscícola del Palmar. El criteri orientador d'aquesta producció serà l'establiment en captivitat de diferents línies que s'assemblen el més possible, en la seua estructuració i complexitat, a aquelles poblacions naturals de què provenen, tenint en compte la destinació final de reforçament d'aquestes o de creació de noves poblacions.

Quant als criteris orientadors de les reintroduccions seran els següents: (1) restringir-les a l'hàbitat potencial o històricament documentat de l'espècie, així com a zones dotades de mesures de protecció; (2) restringir-les a llocs que complisquen els requeriments de l'espècie, on el seu potencial de dispersió es conega i es considere acceptable i on l'hàbitat siga suficient per als requeriments de l'espècie; (3) mantindre la diversitat genètica de les poblacions naturals; (4) descartar la presència d'agents patògens abans de procedir a la solta dels exemplars; (5) realitzar un transport ràpid i cuidadós i un control posterior de la solta; (6) determinar les causes del fracàs, si és el cas, i documentar i publicar els protocols de la reintroducció.

2.3. Mesures de conservació i restauració de l'hàbitat

D'acord amb la legislació vigent en matèria de conservació de la natura, ha de donar-se prioritat a la protecció de les espècies en el seu medi natural i com a part integrant d'aquest. Evidentment,

resulta sempre més efectiu i més econòmic el manteniment del que ja existix que la creació de nous hàbitats. Per tant, el criteri prioritari serà la conservació de les poblacions actualment existents, aplicant al màxim tota la legislació vigent. Aquesta protecció ha d'aplicar-se no solament a les poblacions actualment existents, sinó també a garantir la protecció de tots aquells hàbitats que podrien resultar adequats per a la seua reintroducció.

Ha de donar-se prioritat a la difusió a nivell local i entre propietaris i agricultors i agents de l'autoritat de les mesures de protecció de l'hàbitat contingudes en aquest pla i a la vigilància del seu compliment. Igualment, ha d'afavorir-se la modificació d'aquelles pràctiques que resulten perjudicials per a la conservació de l'espècie. Per fi, és necessari controlar les actuacions dels organismes públics que puguen alterar l'hàbitat del fartet, a través del compliment de la normativa d'impacte ambiental corresponent. Quan

Prospecció de fartets a les Salines de Santa Pola

resulte estrictament necessari, si no existix una altra manera per a evitar la destrucció de l'hàbitat, es compraran els terrenys.

Quant a la restauració d'hàbitats degradats és l'única alternativa factible en cas que no existisquen hàbitats naturals adequats per a les reintroduccions, incorporant aquests enclavaments a la xarxa de reserves de fauna.

2.4. Desenvolupament de programes d'investigació i educatius

La investigació científica ha de proveir els coneixements necessaris per a totes les actuacions de maneig de l'espècie, per la qual cosa ha de ser un motor fonamental de tot pla de recuperació. La investigació ha d'anar encaminada a obtenir les dades necessàries en cada fase del programa i desenvolupar-se segons l'evolució de l'espècie, tant en el medi natural com en captivitat. Es consideren prioritàries les investigacions sobre requeriments ecològics i caracterització d'hàbitats naturals susceptibles d'albergar poblacions de fartet. En cap cas deu la investigació provocar algun efecte negatiu sobre l'espècie.

Han de realitzar-se campanyes educatives, tant dirigides a la població en general, com altres específiques destinades a tractar aspectes concrets del pla i dirigides als sectors més relacionats amb l'espècie, especialment als agents de l'autoritat encarregats de la vigilància del seu com-

pliment i als afectats per les mesures, agricultors, comunitats de regants i pescadors.

Tant els objectius com el desenvolupament i els resultats del Pla de recuperació han de fer-se públics per a obtenir un suport social a la seua execució, sense el que és difícil que arribe a complir-se amb l'èxit esperat. D'altra banda, es realitza la difusió del pla i dels seus resultats en ambients científics i tècnics, per mitjà de les publicacions especialitzades que es consideren més oportunes.

3. Programa d'actuacions

3.1. Plans d'acció

L'execució concreta de les mesures relacionades en l'apartat anterior depèn de l'existència de suficients mitjans humans i materials, així com de l'evolució de l'espècie. Per aquest motiu, resulta preferible no realitzar un únic programa d'actuacions,

Centre d'Investigació Piscícola del Palmar

sinó que periòdicament s'aproven plans d'acció que establisquen tant els objectius com les actuacions que s'han de desenvolupar i detallen els mitjans humans i financers destinats a aquests fins.

Totes les actuacions dels successius plans d'acció del pla de recuperació de l'espècie es duran a terme de forma continuada, i per a aquelles accions que siga necessari realitzar de manera puntual s'establiran fases d'execució en el corresponent pla d'acció.

3.2. Relació amb altres administracions, entitats i particulars

Es considera necessari l'establiment de convenis de col·laboració o acords, amb ajuntaments, propietaris de terrenys i administracions amb competències substantives, particularment la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, per a la realització de treballs de restauració de l'hàbitat.

D'altra banda, es fomentarà la col·laboració amb departaments universitaris, ONG i qualsevol particular interessat en la conservació de l'espècie.

3.3. Instruments financers requerits

Totes les accions que s'han de realitzar dins dels successius plans d'acció estaran finançades a càrrec del programa 442.30, sense que açò supose l'exclusió de finançament per part d'altres administracions o altres programes d'inversió. La Conselleria competent en matèria de

medi ambient assignarà a aquest programa el personal necessari per a la seua adequada execució.

4. Avaluació del pla

El pla ha de ser avaluat de forma continuada per a garantir el compliment de les mesures contingudes en aquest i les accions realitzades, així com el dels seus objectius. Els successius plans d'acció que s'elaboren en desplegament d'aquest decret han de realitzar una estimació del compliment d'objectius, a través de l'avaluació dels següents indicadors:

- a) En les poblacions naturals, dades quantitatives que permeten avaluar la seua viabilitat en termes de densitat, estructura de població i relació amb espècies competidores. Si són poblacions reintroduïdes, indicadors de la seua aclimatació i viabilitat sense la necessitat de noves reintroduccions.
- b) Nombre de reserves de fauna establides, la qual cosa suposa un augment de l'àrea de distribució de l'espècie.
- c) Nombre de convenis i acords per a avaluar el grau d'adhesió d'entitats públiques i privades, a més de permetre una major disponibilitat de mitjans humans i materials on dur a terme treballs de restauració de l'hàbitat.
- d) Aparició de notícies en mitjans de comunicació, com a reflex del manteniment del nivell d'interés cap a

l'espècie que han prestat habitualment els mitjans de comunicació.

- e) Nombre de publicacions científiques sobre aspectes relacionats amb la conservació i ecologia de l'espècie.
- f) Nombre de cursos, reunions, activitats de comunicació, educació i participació, i nombre d'assistents.
- g) Exemplars produïts i mantinguts en instal·lacions de cria en captivitat i nombre d'exemplars reintroduïts.
- h) Inversions i despeses anuals.

5. Mecanismes de participació

La Generalitat facilitarà la participació d'entitats públiques i privades en l'execució dels plans d'acció per a la conservació d'aquesta espècie. Es considera de particular interès la firma de convenis de col·laboració amb comunitats de regants, associacions agràries i ajuntaments implicats. Una altra via possible de col·laboració és la declaració de reserves voluntàries de fauna en terrenys pertanyents a persones físiques i jurídiques diferents de la Generalitat. Les inversions per al desenvolupament d'aquests convenis i per a la millora de les reserves poden ser objecte de subvenció.

Ha de considerar-se prioritària la col·laboració amb entitats l'àmbit d'actuació de les quals quede dins de la distribució històrica de l'espècie.

6. Annex I: Decret 9/2007

DECRET 9/2007, de 19 de gener, del Consell, pel qual s'aprova el Pla de Recuperació del Fartet en la Comunitat Valenciana. [2007/826]

El fartet (*Aphanius iberus*) és un peix continental de talla xicoteta que pertany a l'ordre dels Cyprinodontiformes. Aquest ordre està molt estès, amb representants tropicals, subtropicals i temperats àmpliament distribuïts pel continent americà, Àfrica, Europa i Àsia meridional. En la península Ibèrica, aquest ordre compta amb tres espècies autòctones: el samaruc (*Valencia hispanica*), el fartet mediterrani (*Aphanius iberus*) i el fartet atlàntic (*Aphanius baeticus*).

L'àrea de distribució coneguda d'*Aphanius iberus* comprén el litoral mediterrani ibèric. a la Comunitat Valenciana, l'àrea de distribució històrica d'*Aphanius iberus* comprenia, de forma pràcticament contínua, totes les zones humides de nord a sud del litoral. D'altra banda, existien poblacions interiors aïllades del litoral en l'Alt Vinalopó.

En l'actualitat, les poblacions litorals han experimentat un procés de reducció de l'àrea de distribució i aïllament, a causa del deteriorament del seu hàbitat característic, tot i que encara poden trobar-se poblacions saludables, especialment les localitzades en els aiguamolls sud-alacantins. No obstant això, les poblacions de la conca alta del Vinalopó estan possiblement extingides en el medi natural,

quedant només exemplars en captivitat. Un resum sobre la situació de l'espècie, amenaces i accions necessàries per a la seua conservació figura en l'annex II del present decret.

En aquests moments, el fartet es troba catalogat com "en perill d'extinció" en el Reial Decret 439/1990, de 30 de març, pel qual es regula el Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades. Conseqüentment, en el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades (Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell) figura en la mateixa categoria.

D'acord amb la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre, la inclusió d'una espècie en la categoria com "en perill d'extinció" exigix la redacció d'un pla de recuperació per a aquesta, en el qual es definiran les mesures necessàries per a eliminar aquest perill.

D'altra banda, l'establiment d'un règim especial de protecció del fartet es considera necessari per a garantir la conservació del seu hàbitat característic i, especialment, de les llacunes salades litorals i dels últims aiguamolls interiors alacantins.

Per tot això, complits els tràmits procedimentals previstos en l'article 49 bis de la Llei de Govern Valencià, a proposta del conseller de Territori i Habitatge i amb la deliberació prèvia del Consell, en la reunió del dia 19 de gener de 2007,

DECRETE

Article 1. Objecte

1.1. En compliment del que disposa l'article 4.a del Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades, i s'establixen categories i normes per a la seua protecció, s'aprova el Pla de Recuperació del Fartet, a l'efecte d'establir un règim especial de protecció per al fartet i el seu hàbitat, ordenar les accions necessàries per a expandir les seues poblacions dins de l'àrea original de distribució, assegurar-ne la presència futura en el medi natural i allunyar l'espècie del perill d'extinció.

1.2. Correspon a la Conselleria competent en matèria de medi ambient, a través de la direcció general competent en la matèria, assegurar el compliment d'aquest pla a la Comunitat Valenciana.

Article 2. Àmbit

El present decret s'aplicarà en tot el territori de la Comunitat Valenciana quant a la protecció dels exemplars de l'espècie, i en les zones definides en l'article 3 d'aquest decret pel que fa a la protecció del seu hàbitat.

Article 3. Àrees d'aplicació

Les mesures de protecció i regeneració de l'hàbitat previstes en el present pla s'aplicaran a les següents zones, representades gràficament en l'annex II:

3.1 Àrees de conservació

Corresponen a aquells espais que alberguen en l'actualitat poblacions naturals de l'espècie. Són les següents:

a) Marjal de Peníscola. Amb la delimitació del Lloc d'Interés Comunitari ES5222002, aprovat per l'Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell.

b) Parc natural del Prat de Cabanes-Torreblanca. Amb la delimitació del parc natural segons el Decret 264/1994, de 20 de desembre, del Consell, de modificació del Decret 188/1988, de 12 de desembre, de declaració de Paratge Natural de la Comunitat Valenciana del Prat de Cabanes-Torreblanca.

b) Marjal dels Moros. Amb la delimitació del Lloc d'Interés Comunitari ES0000148, aprovat per l'Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell.

d) Parc natural del Fondo. Llacunes i canals perimetrals als embassaments, d'acord amb la delimitació grafiada en l'annex II.

e) Parc natural de les Salines de Santa Pola. Llacunes i canals perimetrals, d'acord amb la delimitació grafiada en l'annex II (coincident amb la zona de protecció especial de l'activitat salinera. Ins-tal·lacions i infraestructures salines establides en el Pla Rector d'Ús i Gestió del parc natural).

3.2. Àrees de recuperació

Corresponen a espais localitzats en l'àmbit de la distribució original de l'espècie, potencialment adequats als seus requeriments i que necessiten una acció urgent de recuperació de l'hàbitat.

a) Marjal de Rafalell-Vistavella. Amb la delimitació de la zona humida catalogada, segons l'Acord de 10 de setembre de 2002, del Consell, d'aprovació del Catàleg de zones Húmedes de la Comunitat Valenciana.

b) Conca alta del Vinalopó. Atés l'interés de conservació de la població original d'aquesta conca, probablement extingida actualment en el medi natural, es delimita l'àrea de recuperació de l'espècie d'acord amb la cartografia definida en l'annex II, dins de la qual es designaran zones concretes d'actuació per a la reintroducció de l'espècie.

3.3. Reserves de fauna

3.3.1. D'acord amb el que disposa l'article 12 del Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades, poden declarar-se com a reserves de fauna per al fartet aquells espais de relativament xicoteta extensió que continguem poblacions excepcionals d'aquesta espècie o siguen objecte de treballs continuats de conservació i investigació sobre aquesta.

3.3.2. Aquestes reserves es declararan preferentment dins de les àrees definides en els articles 3.1 i 3.2 i, a més, en aquells espais que, situant-se dins de l'àrea de distribució històrica de l'espècie, constituïsquen redutes aïllats.

Article 4. Definició de l'hàbitat

Als efectes previstos en els articles 26, 31 i 38.7 de la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre, en l'àmbit dels espais inclosos en l'article anterior, es defineix com a hàbitat del fartet tots els cursos d'aigua tant corrents com estancats, i els terrenys no cultivats entollats temporalment o permanentment localitzats fora del sòl urbà. D'especial interès per a la conservació d'aquesta espècie es consideren els saladars o zones inundades que mantenen un alt índex de salinitat al llarg de tot l'any. S'inclouen en aquesta definició els llits, fons i marges, quedant delimitats aquests últims per l'existència de vegetació natural palustre o de ribera.

Article 5. Règim de protecció de l'hàbitat

5.1. En les àrees de conservació definides en l'article 3.1 del present decret s'estableix el següent règim d'usos:

En els hàbitats de fartet es prohibeix qualsevol actuació que pugui suposar un perjudici per a l'espècie i, en particular, les següents:

a) Introducció o reforçament de qualsevol espècie exòtica de fauna i flora.

b) Aterraments, abocaments de materials sòlids i líquids d'origen urbà, industrial i agrícola.

b) Utilització de nanses i arts de pesca amb xarxa, a excepció d'aquells espais que compten amb la regulació pròpia per a la pesca professional i per a la pesca de l'angula dins de la zona maritimoterrestre, d'acord amb el que disposa l'Ordre de 17 de maig de 1990, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per la qual es regula la pesca de l'angula en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana.

d) Neteja de fons de les séquies en el període comprés entre març i juliol, ambdós mesos inclosos.

e) Utilització d'herbicides per a la neteja de marges i vegetació aquàtica o de ribera.

Fora d'aquests hàbitats, es requerirà l'autorització prèvia, condicionada que no es produïsqen danys sobre l'hàbitat de l'espècie, per a les actuacions següents:

a) Posada en marxa de plans d'actuació agrícola que suposen canvis de cultius, modificació de sistemes de regs, desviacions de canals o séquies, canalitzacions i en general totes aquelles actuacions que puguen modificar el funcionament hídic de l'espai.

b) Posada en marxa de plans de defensa contra inundacions, instal·lació de bombes de drenatge, modificació de cursos d'aigua o canalitzacions.

b) Bombaments, drenatges o instal·lació de qualsevol dispositiu que facilite la dessecació del terreny, incloent l'extracció d'aigua amb fins agrícoles o altres.

c) Canalitzacions de séquies i canals.

5.2. Dins de les reserves de fauna per al fartet a les quals es referix l'article 3.3 del present decret, la normativa aplicable serà la que figure en les normes de protecció aprovades en la seua declaració o, si no n'hi ha, les contingudes en l'article 5.1.

5.3. Amb independència de la tramitació a què estiga subjecta, l'avaluació ambiental (informe, estimació o declaració d'impacte ambiental o altres) de qualssevol actuacions, plans o projectes que, per les seues característiques o ubicació, poden afectar les àrees definides en l'article 3 del present decret, ha de considerar amb especial atenció els efectes que sobre la conservació del fartet poden derivar-se de la realització del projecte, com també mencionar expressament en la declaració corresponent l'efecte previst sobre les poblacions de l'espècie.

Si es tracta d'un projecte que afecte les zones de recuperació definides en el punt 3.2 de l'article 3 del present decret, i en el cas que no existisca alternativa viable i es considere necessària l'execució del projecte, el promotor ha d'incorporar-hi les mesures compensatòries que es considere necessàries per a pal·liar els seus efectes sobre l'hàbitat del fartet.

Article 6. Règim de protecció dels exemplars

6.1. D'acord amb el que preveu l'article 9 del Decret 32/2004, de 17 de febrer, del Consell, pel que es crea i regula el Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades, queda prohibit, amb caràcter general, la mort, el deteriorament, la recol·lecció, l'alliberament, el comerç, l'exposició per al comerç, el transport, l'intercanvi, l'oferta amb fins de venda, la captura, la persecució, les molèsties, la naturalització i la tinença no autoritzada d'exemplars vius o morts, ous, cries o restes de l'espècie.

6.2. La tinença d'exemplars vius o morts només s'autoritzarà amb fins educatius, de reintroducció o d'investigació. Aquesta autorització exclou expressament la cessió a tercers i l'alliberament en el medi natural excepte el que ha previst el punt 6.5 del present decret.

6.3. La tinença amb fins educatius s'autoritza únicament a partir d'exemplars nascuts en captivitat produïts per la conselleria competent en matèria de medi ambient, prèvia presentació d'una memòria educativa.

6.4. La captura d'exemplars en el medi natural amb fins d'investigació o reintroducció es realitzarà únicament i amb l'autorització prèvia, quan estiga orientada directament a la conservació de l'espècie. La realització de qualsevol altre tipus d'in-

vestigació es farà únicament a partir d'exemplars nascuts en captivitat produïts per la conselleria competent en matèria de medi ambient.

6.5. A fi de promoure la recuperació de l'espècie fora de les àrees de conservació i evitar la proliferació d'altres espècies exòtiques, es permetrà i fomentarà la utilització de l'espècie per a la lluita biològica contra el mosquit amb les condicions següents.

a) Els interessats han de presentar un pla en què es detallen els llocs exactes i dates de reintroducció, i assegurar sempre la permanència de l'espècie en l'àrea per mitjà de la creació de refugis en què es garantisca el manteniment d'un nivell d'aigua mínim, si es tracta de zones d'entollades temporals.

b) La zona de reintroducció ha de pertànyer a l'àrea de distribució potencial de l'espècie.

c) Els exemplars que s'han d'utilitzar seran proporcionats per la conselleria competent en matèria de medi ambient.

Article 7. Mesures de restauració de l'hàbitat

7.1. Per a recuperar la presència de l'espècie dins de l'àrea de distribució potencial de l'espècie, la Generalitat executarà projectes de restauració de l'hàbitat en les àrees definides en els apartats 3.1 i 3.2 de l'article 3 del present decret.

7.2. En el cas de la Conca Alta del Vinalopó, i tenint en compte la importància que suposa la conservació d'aquestes poblacions per les seues peculiaritats genètiques i aïllament geogràfic, s'establirà un programa específic d'actuacions, l'objectiu del qual és garantir l'aportació d'aigua suficient per a l'establiment de diverses poblacions viables en el medi natural.

7.3. Si no existix disponibilitat de terrenys, s'adquiriran aquests. Es fomentarà la firma d'acords de gestió de basses de reg amb organismes de l'administració i comunitats de regants, per a l'adequada gestió de les basses de reg per a promoure que l'ocupe el fartet.

Article 8. Mesures de restauració de poblacions

8.1. Per a la recuperació i la restauració de poblacions, la Generalitat mantindrà instal·lacions per a la cria i el manteniment de l'espècie.

8.2. Les reintroduccions o el reforçament de poblacions es realitzaran únicament dins de les àrees definides en l'article 3 del present decret, prèvia avaluació de la seua adaptació al medi i amb exemplars originaris de la mateixa zona.

Article 9. Plans d'acció

9.1. Ateses les similituds ecològiques i taxonòmiques del fartet i del samaruc, el present pla de recuperació es desenvolupa

parà dins del Pla d'Acció del Samaruc previst en l'article 9 del Decret 265/2004, de 3 de desembre, del Consell, pel qual es va aprovar el Pla de Recuperació del Samaruc a la Comunitat Valenciana.

9.2. Els plans d'acció seran redactats pel Servei de Conservació de la Biodiversitat i aprovats per ordre del conseller de Territori i Habitatge.

9.3. Als efectes de coordinar la seua execució, la direcció general competent en la matèria designarà un tècnic per a realitzar el seu seguiment.

Article 10. Autoritzacions i excepcions

10.1. Les autoritzacions a què es referixen els articles 5 i 6 del present decret han de ser emeses per la direcció general competent en la matèria, sense perjudici de l'autorització corresponent de l'organisme de conca, quan aquest ostente les competències substantives en la matèria. Aquestes autoritzacions s'emeten en el termini màxim de tres mesos des de la data de recepció de la sol·licitud en l'òrgan competent, el silenci administratiu és positiu.

10.2. En el cas d'àrees de conservació, àrees de recuperació o reserves del fartet compreses en l'àmbit d'espais naturals protegits, llocs de la xarxa Natura 2000 i zones humides catalogades, per a emetre les autoritzacions a què es

referixen els articles 5.1 i 5.2 del present decret se sol·licitarà informe previ a l'òrgan responsable de la gestió de l'espai corresponent.

10.3. El règim d'excepció al marc general de protecció establert en els articles 5 i 6 del present decret serà el previst en l'article 13.1 del Decret 32/2004, de 27 de febrer del Consell, pel que es crea i regula el Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Les autoritzacions excepcionals previstes en els articles 13.1., 14.1 i 14.2 del Decret 32/2004 correspondran a la direcció general competent en la matèria.

Article 11. Règim sancionador

El règim sancionador en la matèria regulada en el present decret serà l'establert en el títol VI de la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestres, i en la Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana, en relació amb els articles 17 i 18 del Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell, pel que es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

En el cas de les àrees establides en l'article 3 del present decret l'àmbit del

qual es trobe inclòs en el d'un espai natural protegit que compte amb Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) o Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG) en vigor, les determinacions d'aquest decret tindran caràcter complementari, en especial per a aquells aspectes que no hagen sigut objecte específic de regulació en aquests plans. En el cas que l'espai protegit no compte amb normativa aprovada o aquesta es trobe en procés de revisió, els plans corresponents han d'incorporar les determinacions d'aquest decret.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Es faculta el conseller de Territori i Habitatge per a dictar les disposicions necessàries per al desplegament i l'aplicació del present decret.

Segona

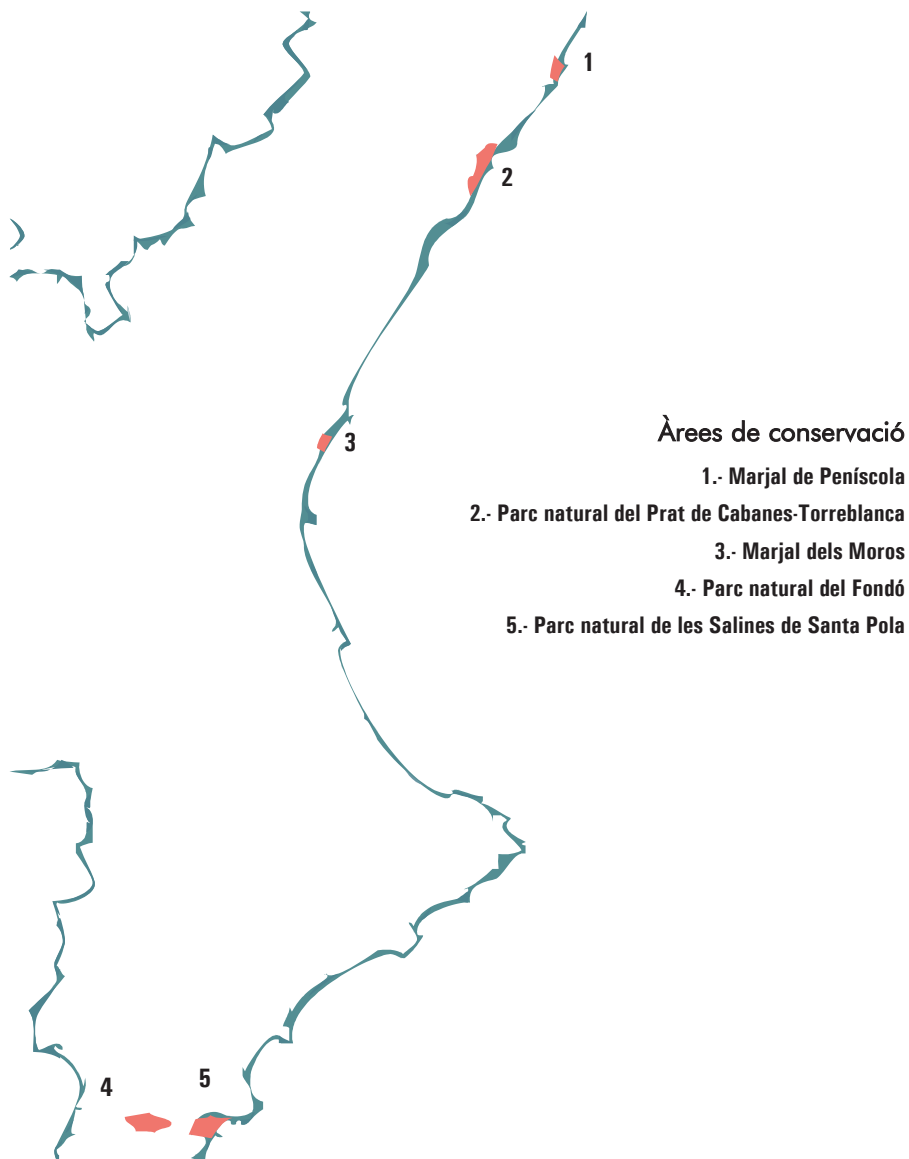
El present decret entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana.

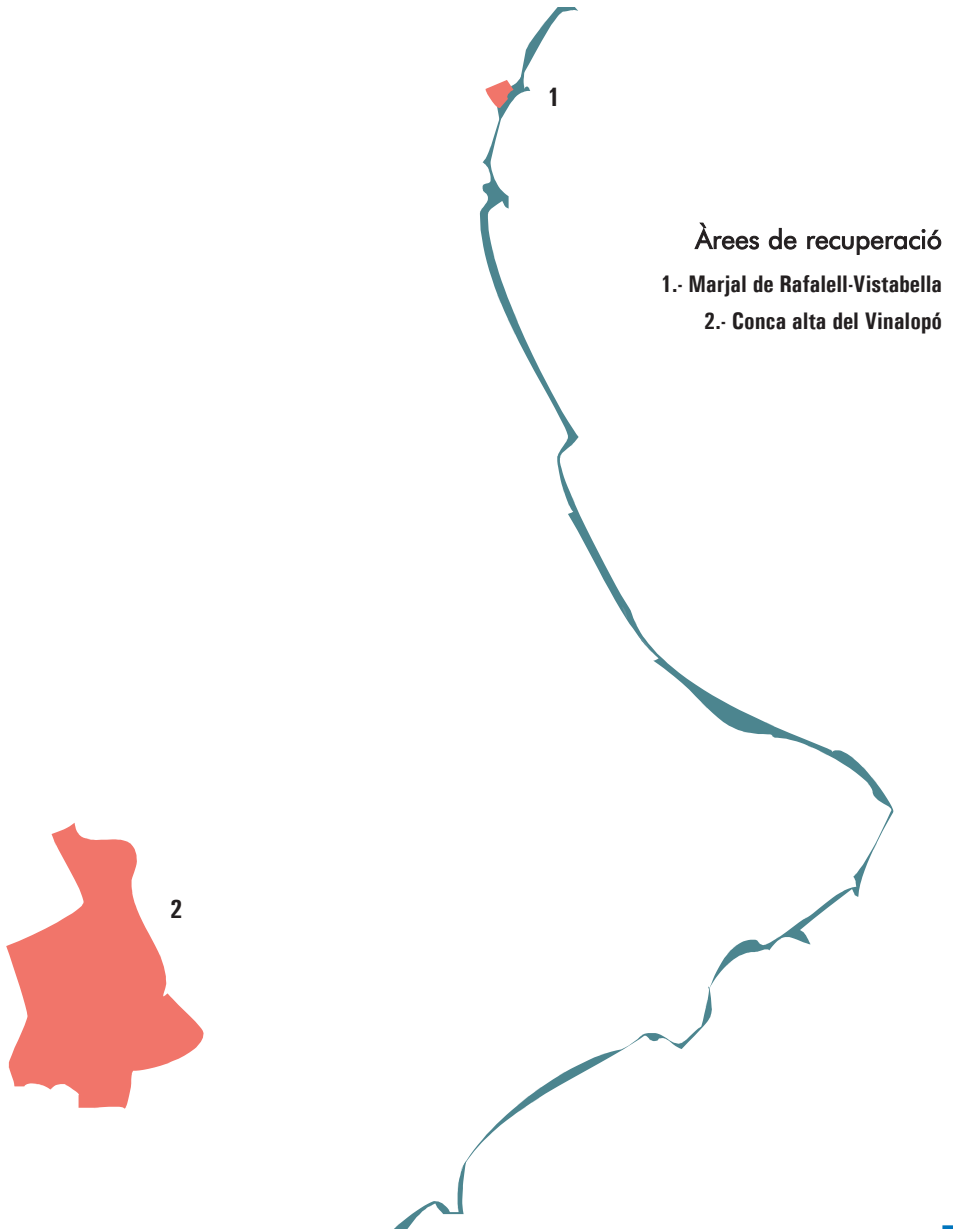
València, 19 de gener de 2007

El president de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller de Territori i Habitatge,
ESTEBAN GONZÁLEZ PONS

7. Annex II: Cartografia

Publicacions de la Conselleria de
Territori i Habitatge

